

กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนรักษสันติสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี*

The Process of Sustainable Development of the Rak Santisuk Community Enterprise by Buddhist Peaceful Means

สุพจน์ กุหลาบกุลลี

Supot Kularbkulee

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sup-k@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็นต้องการ และแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน 2) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน 3) เพื่อพัฒนาและกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนรักษสันติสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยตามกรอบของอริยสัจจโมเดลตามแนวทางของบันได 9 ขั้น ของหลักสูตรสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาของการสื่อสารของบุคลากร ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ 2) ปัญหาด้านการมีรายได้น้อยไม่มีความยั่งยืน 3) ปัญหาด้านไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการตลาดและสร้างแบรนด์สินค้า 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นมืออาชีพและการทำงานร่วมกัน 5) ปัญหาด้านการสื่อสารออนไลน์สร้างการรับรู้สินค้าให้เกิดการรับรู้ 2) หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) อปปริหานิยธรรม 7 เป็นธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ประกอบด้วย 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรม 3) ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ ไม่ล้มล้างสิ่งที่ทำร่วมกัน 4) เคารพนับถือกัน ให้เกียรติกัน 5) เคารพให้เกียรติสตรีเพศ 6) เคารพในสิ่งที่ควรเคารพรวมถึงเคารพกติกา 7) สืบสาน รักษา ต่อยอดสิ่งที่ด้อยอยู่แล้ว และใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นการวัดผลประเมินผล ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตตภาพ และด้านปัญญาภาพ 3) ขั้นตอนกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนรักษสันติสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี พบว่าขั้นตอนในการพัฒนา 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 รวมกลุ่มก่อตั้ง ขั้นที่ 2 รวมพลังบริหาร ขั้นที่ 3 ประสานเครือข่าย ขั้นที่ 4 ขยายการตลาด ขั้นที่ 5 ฉลาดประชาสัมพันธ์ ขั้นที่ 6 นำองค์กรยั่งยืนวิสาหกิจชุมชน โดยมุ่งการพัฒนา 6 ด้านประกอบด้วย ด้านพัฒนาบุคลากร ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านการพัฒนาเงินและบัญชี ด้านการพัฒนาการผลิต ด้านพัฒนาการตลาด และ ด้านการพัฒนาสื่อสารประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: การพัฒนา; วิสาหกิจชุมชน; พุทธสันติวิธี

Abstract

The objectives of this research are as follows; 1. to analyze the problems, context, needs, and theoretical concepts related to the sustainable development of community enterprises. 2. to examine Buddhist peaceful principles that contribute to the sustainable development of community enterprises. 3. to develop and present a sustainable development model for community enterprises by Buddhist peaceful means, focusing on a case study of the Swai Subdistrict, Prang Ku District, Sisaket Province. This research was conducted based on the framework of the Noble Truth Model using the 9-step ladder approach of the Peace Studies Program of the Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

The research results were found that: 1. Problems in Communication among Personnel: The issues identified include, 1) economic and social challenges that hinder self-sufficiency, 2) low and unsustainable income levels, 3) lack of knowledge and understanding in marketing and brand building, 4) unprofessional management and teamwork, and 5) insufficient online communication for product awareness. 2. Buddhist Peaceful Means Supporting the Sustainable Development of Community Enterprises: The study identifies seven principles of non-decline (Aparihaniyadhamma) that contribute to sustainability: 1) frequent meetings and gatherings, 2) unity in starting and ending meetings, as well as in activities, 3) adherence to established agreements and refraining from introducing unnecessary changes, 4) mutual respect and honor, 5) respect for women, 6) respect for what deserves respect, including rules and regulations, and 7) maintaining and building upon existing positive practices. The evaluation of these practices includes physical, behavioral, mental, and intellectual dimensions through the application of the Four Bases of Success (Iddhipada). 3. Steps for Sustainable Development of Community Enterprises by Buddhist Peaceful Means: The case study in the Swai Subdistrict, Prang Ku District, Sisaket Province, identifies a six-step development process: 1) forming a group, 2) strengthening management, 3) networking, 4) expanding markets, 5) effective public relations, and 6) leading the community enterprise toward sustainability. The development focuses on six key areas: personnel development, group management, financial and accounting management, production development, marketing development, and communication and public relations development.

Keywords: Development; Community Enterprises; Buddhist Peaceful Methods

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศไว้อย่างชัดเจน นั่นคือแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ซึ่งปรัชญานี้มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยตรง รัฐบาลได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา

และบริหารประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เป็นต้นมา โดยการพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งระบบ โดยเริ่มจากระดับท้องถิ่นฐานรากไปจนถึงระดับประเทศ ในกรณีนี้ พระองค์พระราชทานแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไว้ว่า จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น โดยการสร้างพื้นฐานให้มั่นคงก่อน เมื่อพื้นฐานมั่นคงพอสมควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมพัฒนาเศรษฐกิจในลำดับต่อไป ดังพระบรมราโชวาทซึ่งพระราชทานไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความตอนหนึ่งว่า การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป (Office of the Special Committee for Coordinating Royal Projects, 2021)

วิสาหกิจชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งในการพัฒนาชุมชนฐานรากให้มีความยั่งยืน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการพัฒนาประเทศภายใต้แนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเจตนารมณ์มุ่งหวังที่จะเสริมสร้างเศรษฐกิจในระดับชุมชนท้องถิ่น อันเป็นพื้นฐานของประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การขาดอาชีพ ขาดรายได้ และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนชนบทและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลกำหนดอนุญาตให้ชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันขึ้นทะเบียนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ดำเนินกิจการทั้งในด้านการผลิตและการบริการ ด้วยการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างสรรค์พัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพมีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม ให้เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้สามารถยืนหยัดอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และสามารถที่จะพัฒนาเติบโตต่อเนื่องเป็นธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางได้ในอนาคต โดยมีการตราพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ขึ้นมารองรับสถานะของวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ รูปแบบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจะแตกต่างกับรูปแบบการทำธุรกิจ คือ วิสาหกิจชุมชนจะไม่มุ่งเน้นแสวงหากำไร แต่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีรายได้สามารถอยู่ได้ มีความรักสามัคคี เกื้อกูลกัน พึ่งพาอาศัยกันอย่างมีเสถียรภาพ

โดยมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนกระจายอยู่ทุกจังหวัดทั่วประเทศ และมีการจดทะเบียนจัดตั้งอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยจากรายงานของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร แสดงสถิติเปรียบเทียบจำนวนและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ พบว่า มีจำนวนสมาชิกในปี พ.ศ. 2564 (ข้อมูล ณ วันที่ 7 มิถุนายน 2564) รวมทั้งสิ้นจำนวน 331,264 แห่ง มีจำนวนสมาชิก รวมทั้งสิ้น 5,494,836 รายซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2548 ที่มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนรวม 8,710 แห่ง จำนวนสมาชิก 137,970 ราย แสดงให้เห็นว่า การรวมกลุ่มจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ได้รับการตอบรับจากชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศเพิ่มมากขึ้น (Department of Agricultural Extension, Community Enterprise Promotion Division, Community Enterprise Information System, 2021)

โดยวิสาหกิจชุมชนจะพัฒนาเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการตลาดเป็นสำคัญ การพัฒนาการตลาดจึงมีบทบาทที่สำคัญมากต่อการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน จากจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่ก่อตั้งขึ้น พบว่าบางแห่งไม่สามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพได้ในระยะยาว บางแห่งปิดตัวลงไม่สามารถไปต่อได้ ทำให้ขาดการต่อเนื่องและสูญเสียโอกาส เหตุผลสำคัญประการหนึ่งมาจากปัญหาการขาดทักษะทางการตลาด ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถจำหน่ายสินค้าได้เท่าที่ควร วิสาหกิจชุมชนที่จะสามารถดำเนินการอย่างยั่งยืนได้จึงควรมีหลักการพัฒนาทางการตลาดที่ยั่งยืนเป็นปัจจัยสำคัญ

โดยผู้วิจัยลงพื้นที่พบสภาพปัญหาจึงมีการพัฒนาต่อยอดจากงานวิจัยกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนรักษสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยอิงหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งเป็นวิสาหกิจชุมชนรักษสันติสุข อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 1) วิสาหกิจชุมชนรักษสันติสุขประกอบด้วยสมาชิกที่มีอาชีพหลักคือการขายข้าวเปลือก 2) เป็นวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนได้ไม่นานนัก ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นกิจการ จึงควรวางรากฐานที่ดีตั้งแต่แรกไว้ เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี 3) ตั้งอยู่ในจังหวัดที่เป็นเมืองรอง ทำให้ผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่คุ้นเคยในตลาดระดับประเทศเท่ากับวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในเมืองหลัก ดังนั้น จึงนับเป็นการเสริมศักยภาพให้กับผลิตภัณฑ์เมืองรองให้เกิดการขยายตลาด อีกทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายของประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองมาตั้งแต่ปี 2561 เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่น 4) เป็นการต่อยอดงานวิจัยที่ศึกษาอำเภอปรางค์กู่ไว้แล้ว เรื่อง “กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนรักษสันติสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี” ซึ่งพบสภาพปัญหา ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม 2) ปัญหาด้านการมีรายได้ไม่ยั่งยืน เป็นปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก 3) มีความต้องการในการพัฒนาทางด้านการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Monaraks, 2020)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปปัญหาที่พบประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ 2) ปัญหาด้านการมีรายได้ไม่มีความยั่งยืน 3) ปัญหาด้านไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการตลาดและสร้างแบรนด์สินค้า 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นมืออาชีพและการทำงานร่วมกัน 5) ปัญหาด้านการสื่อสารออนไลน์สร้างการรับรู้สินค้าให้เกิดการรับรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจการวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนรักษสันติสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี” เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็นต้องการ และแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน วิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน และนำเสนอการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี กรณีศึกษา ชุมชนตำบลสวาย อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน อันจะก่อให้เกิดสันติสุขกับคนในชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบท ความจำเป็นต้องการ และแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน
2. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน
3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชนตำบลสวาย อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นต้องการของกลุ่มเป้าหมายกับผู้มีส่วนได้เสียมีความเกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอโครงสร้างดัชนีพันธต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับรองและอนุมัติสอบโครงร่าง

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยสอบโครงร่างดัชนีพันธต่อให้คณะกรรมการภายในและภายนอกพร้อมสะท้อนและอนุมัติการทำดัชนีพันธพร้อมอนุมัติคำถามเชิงลึกเพื่อสัมภาษณ์

ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกเชิงลึก 25 รูป/คน เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายหรือผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านพระพุทธศาสนาและพุทธสันติวิธี จำนวน 5 ท่าน

2) ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน 5 ท่าน

3) ด้านการพัฒนาชุมชนต้นแบบ จำนวน 5 ท่าน

4) ด้านการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข จำนวน 5 ท่าน

5) ด้านผู้นำชุมชนและคนในชุมชน จำนวน 5 ท่าน

ขั้นที่ 5 ผู้วิจัยจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อเก็บข้อมูลการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการปฏิบัติจริงมาร่วมสะท้อนแนวทางและวิธีการพัฒนา

ขั้นที่ 6 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลจากการ “ทบทวน สัมภาษณ์ จัดเวทีสนทนากลุ่ม” มาวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างรอบด้านครอบคลุมและร่างกระบวนการพัฒนา

ขั้นที่ 7 ผู้วิจัยร่างการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี กรณีศึกษา ชุมชนตำบลสวาย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นที่ 8 ผู้วิจัยนำร่างการพัฒนา “สนทนากลุ่มและวิพากษ์โมเดล” เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้สะท้อนและรับรองร่างการพัฒนา

ขั้นที่ 9 ผู้วิจัยนำขั้นตอนการพัฒนา “ลงไปพัฒนากลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จริง” มีการวัดผลประเมินผล ก่อนและหลังการพัฒนา ผ่าน 4 ภาพ ประกอบด้วย “ผลลัพธ์ด้านกายภาพ ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรม ผลลัพธ์ด้านจิตตภาพ ผลลัพธ์ด้านปัญญาภาพ” ผ่านการสัมภาษณ์ การระดมสมอง การสนทนากลุ่ม

ขั้นที่ 10 ผู้วิจัยติดตาม รักษา ต่อยอด การพัฒนากลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความยั่งยืนด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตตภาพ และด้านปัญญาภาพ

ขั้นที่ 11 ผู้วิจัยสังเคราะห์ และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ต่อคณะกรรมการภายในและภายนอก

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของการสื่อสารของบุคลากร ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ 2) ปัญหาด้านการมีรายได้น้อยไม่มีความยั่งยืน 3) ปัญหาด้านไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการตลาดและสร้างแบรนด์สินค้า 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นมืออาชีพและการทำงานร่วมกัน 5) ปัญหาด้านการสื่อสารออนไลน์สร้างการรับรู้สินค้าให้เกิดการรับรู้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) อปปริหานิยธรรม 7 เป็นธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ประกอบด้วย 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรม 3) ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ ไม่ล้มล้างสิ่งที่ทำร่วมกัน 4) เคารพนับถือกัน ให้เกียรติกัน 5) เคารพให้เกียรติสตรีเพศ 6) เคารพในสิ่งที่ควรเคารพรวมถึงเคารพกติกา 7) สืบสาน รักษา ต่อยอดสิ่งที่ด้อยอยู่แล้ว และใช้หลักภาวนา 4 เป็นการวัดผลประเมินผล ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตตภาพ และด้านปัญญาภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนตำบลสวาย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าขั้นตอนในการพัฒนา 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 รวมกลุ่มก่อตั้ง ขั้นที่ 2 รวมพลังบริหาร ขั้นที่ 3 ประสานเครือข่าย ขั้นที่ 4 ขยายการตลาด ขั้นที่ 5 ฉลาดประชาสัมพันธ์ ขั้นที่ 6 นำองค์กรยั่งยืนวิสาหกิจชุมชน โดยมุ่งการพัฒนา 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านพัฒนาบุคลากร ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านการพัฒนาเงินและบัญชี ด้านการพัฒนาการผลิต ด้านการตลาด และ ด้านการพัฒนาสื่อสารประชาสัมพันธ์

องค์ความรู้ใหม่

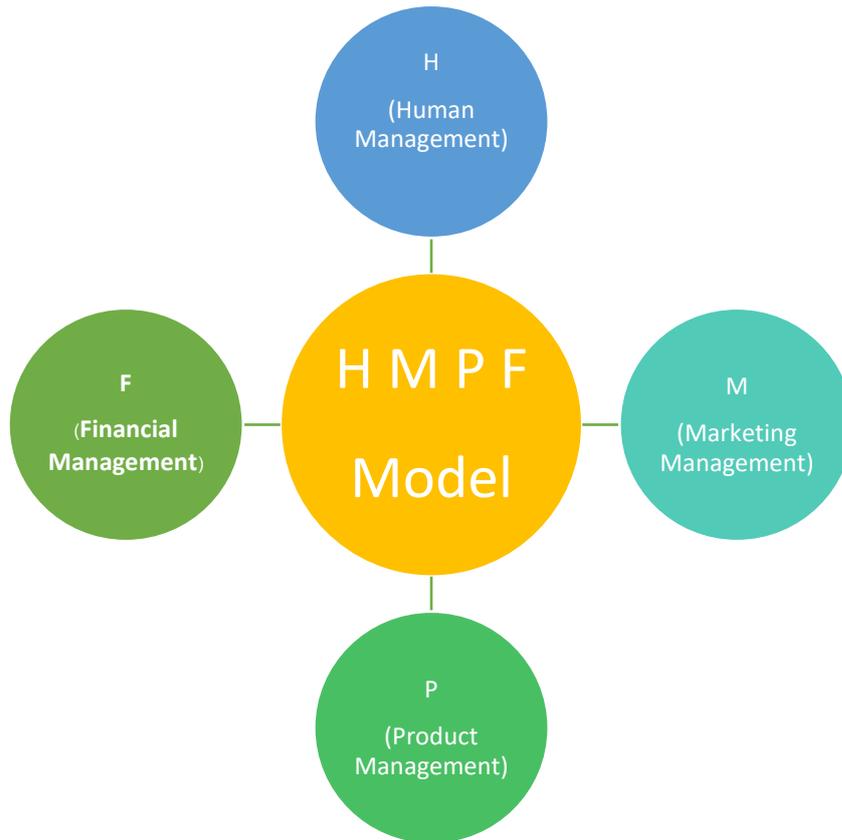

Figure 1: Newly Acquired Body of Knowledge from the Research Study

องค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น ผู้วิจัยได้นำหลักของการบริหารธุรกิจ มาเป็นแนวทางในการบริหารกิจการของวิสาหกิจชุมชน โดยมีหลักการบริหาร HMPF Model ประกอบด้วย

1) H Human Management เนื่องจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนั้น จำเป็นต้องใช้แรงงาน ซึ่งแรงงานนั้นเป็นแรงงานในชุมชน จึงจำเป็นต้องคัดเลือกสมาชิกที่มีอุดมการณ์เดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ต้องมีการฝึกอบรมอยู่เสมอ เพราะประสิทธิภาพของธุรกิจส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุรุษและสมาชิกขององค์กรนั้นๆ สอดรับกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นเรื่อง “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา”

2) M Marketing Management เป็นการดำเนินงานของธุรกิจ ที่ผู้ประกอบการ จำเป็นต้องสร้างความพึงพอใจสูงสุด ให้เกิดกับผู้บริโภค เพื่อให้ธุรกิจ สามารถจำหน่ายสินค้าได้ โดยความพึงพอใจ จะเกิดได้จากตัวสินค้า ราคา ความสะดวกสบายในการซื้อหาสินค้า รวมถึงการส่งเสริมการตลาด เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าเพิ่มขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ

3) P Product Management เป็นการตัดสินใจของผู้ประกอบการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ตั้งแต่การออกแบบสินค้าและบริการ การเลือกที่ตั้ง การวางแผนการผลิต การดำเนินการผลิตและการตรวจสอบคุณภาพของสินค้า เพื่อให้ธุรกิจ มีสินค้าที่มีคุณภาพ ในต้นทุนการผลิตที่ต่ำที่สุด

4) F Financial Management ในการดำเนินงานของธุรกิจนั้น จำเป็นต้องใช้เงินทุนเพื่อไปดำเนินการผลิตสินค้าและจัดกิจกรรมอื่นๆ ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจ จึงจะต้องตัดสินใจกำหนดความต้องการเงินทุน การเลือกแหล่งที่มาของเงินทุน พิจารณาถึงต้นทุนของเงินทุนที่นำมาใช้ รวมถึงการพิจารณาการลงทุนในโครงการต่างๆ เพื่อให้ธุรกิจมีสภาพคล่องในการดำเนินงานและเพื่อให้ธุรกิจได้รับผลตอบแทนที่ดี ที่สุดจากการลงทุน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชนมีปัญหา ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีสาเหตุมาจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการพึ่งพาสินภายนอกมากกว่าพึ่งตนเอง ซึ่งการพึ่งตนเองจะทำให้เกิดการขับเคลื่อน 2) ปัญหาด้านการมีรายได้น้อยไม่มีความยั่งยืน โดยมีสาเหตุมาจากไม่สามารถนำสินค้าที่ตนเองมีมาสร้างมูลค่าและคุณค่า ต่างคนต่างทำ 3) ปัญหาด้านไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการตลาดและสร้างแบรนด์สินค้า โดยมีสาเหตุมาจาก ไม่เรียนรู้การตลาดในยุคใหม่หรือเป็นการตลาดแบบเชิงรับอย่างเดียว สินค้าไม่มีเป็นที่รู้จักเพราะขาดการสร้างการรับรู้ 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นมืออาชีพและการทำงานร่วมกัน โดยมีสาเหตุมาจากไม่มีการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นมืออาชีพ ขาดการทำงานร่วมกันที่มีการรับฟังกันอย่างจริงจัง ต่างคนต่างทำไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้ 5) ปัญหาด้านการสื่อสารออนไลน์สร้างการรับรู้สินค้าให้เกิดการรับรู้ โดยมีสาเหตุมาจาก ขาดเทคนิควิธีการสื่อสารกับโลกปัจจุบัน ผู้คนไม่รับรู้สินค้าที่มีอยู่ สอดรับกับ Supawong (2011) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน ในเขตอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน สรุปความได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งคือ สมาชิกกลุ่มต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ โดยสมาชิกต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและของชุมชน ที่จะแก้ไขและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง พร้อมทั้งจะร่วมกันจัดการปัญหาของตนเองและชุมชน อีกองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้มแข็งคือ ผลของกลุ่มที่มีต่อสมาชิก หากสมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนย่อมเกิดความเข้มแข็งแต่ถ้าสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้ว ไม่สามารถสร้างงานสร้างรายได้ สร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิก กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนขาดความเข้มแข็งและไม่ยั่งยืน และสอดคล้องกับ Budsitha (2017) พบว่า ลักษณะการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและปัญหาของวิสาหกิจชุมชนนั้น การประกอบการวิสาหกิจชุมชนไม่ได้เน้นเพื่อกำไรสูงสุด แต่จะเน้นที่การลดค่าใช้จ่าย การสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน วิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นเรื่องเก่าแต่นำมาคิดใหม่ มีการทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แตกต่างจากอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนซึ่งเน้นที่กระบวนการผลิต การแปรรูป การบริหารจัดการที่มุ่งสู่ตลาดใหญ่ วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบที่มีความหลากหลายของกิจกรรม เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศน์ของสังคมโดยรวม ถ้าเปรียบกับอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนกับการทำการเกษตรคล้ายกับการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ขณะที่วิสาหกิจชุมชนจะคล้ายกับการปลูกพืชผสมผสาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าหลักพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย 1) อปปริหานิยธรรม 7 เป็นธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว ประกอบด้วย 1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรม 3) ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ ไม่ล้มล้างสิ่งที่ทำร่วมกัน 4) เคารพนับถือกัน ให้เกียรติกัน 5) เคารพให้เกียรติสตรีเพศ 6) เคารพในสิ่งที่ควรเคารพ รวมถึงเคารพกติกา 7) สืบสาน รักษา ต่อยอดสิ่งที่ได้อยู่แล้ว 2) หลักภาวนา 4 ถือว่าเป็นความเจริญ การทำให้เป็นให้มี เป็นกระบวนการฝึกอบรม กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การพัฒนาร่างกาย รวมถึงการฝึกฝนและการสร้างความสัมพันธ์กับโลกกายภาพ เรียกว่า การพัฒนาร่างกาย 2) การพัฒนาศีลธรรม พฤติกรรม และการฝึกฝนศีลธรรมเพื่อรักษาการควบคุมตนเอง หลีกเลียงอันตรายหรือปัญหา เข้ากับผู้อื่นและช่วยเหลือซึ่งกัน

และกัน ถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศีลธรรม 3) การพัฒนาจิตใจ เป็นกระบวนการเสริมสร้าง พัฒนา และฝึกฝนจิตใจให้มีความสุข เบิกบาน สดชื่น ตลอดจนพัฒนาคุณธรรม เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความเพียร ความเมตตา และความเมตตากรุณา 4) การพัฒนาปัญญา เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญา กล่าวคือ การฝึกอบรมปัญญาให้รู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นอยู่ มีสติและรับรู้โลกและชีวิตตามที่เป็นอยู่ สามารถปลดปล่อยจิตใจ ชำระล้างสิ่งสกปรกและความทุกข์ และใช้ปัญญาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น สอดรับกับ Phramaha Hansa Dhammamahas (Nithibunyakorn) (2004) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี กรณีลุ่มแม่น้ำตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระพุทธศาสนามองว่าความขัดแย้งจัดได้ว่าเป็นทุกข์ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งพระพุทธศาสนายอมรับว่าเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างปัจจัยภายในคือ กุศลมูล และอกุศลมูล ต้นหาที่ฐิและมานะ ร่วมกับปัจจัยภายนอกคือข้อเท็จจริง ความสัมพันธ์ ผลประโยชน์ ค่านิยม และโครงสร้าง พระพุทธเจ้าจึงได้เสนอชุดของสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งประกอบด้วย การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง การตั้งคณะกรรมการไตร่สวน การพิจารณาคดีโดยสังฆสภา ซึ่งกลยุทธ์ประกอบด้วย การตัดสินโดยการเจรจา การใช้เสียงข้างมาก การโน้มน้าว การขัดแย้งในลุ่มแม่น้ำแม่ตาช้างเป็นความขัดแย้งเชิงทรัพยากรน้ำ จึงมีการจัดการความขัดแย้งด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง และสร้างการมีส่วนร่วม จนทำให้การแย่งชิงน้ำดำเนินไปสู่การแบ่งปัน และสอดคล้องกับ Nakreung, Wattanayunong, and Lekawitjit (2017) พบจากผลการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา สรุปความได้ว่า ปัจจัยในการบริหารการตลาดมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวิสัยทัศน์ของประธานกลุ่มที่ช่วยกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิสาหกิจชุมชน รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญอันดับสองที่มีผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและคุณภาพที่เหมาะสมกับราคา รวมถึงการส่งเสริมการตลาดทั้งในพื้นที่และต่างจังหวัด เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้บริโภคได้รู้จักผลิตภัณฑ์มากขึ้น ข้อมูลจากยูนิพันธ์ สันติวิทยุภักษ์ ระบุว่าปัญหาการตลาดต้องการการจัดการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะในกรณีของวิสาหกิจชุมชนที่มีการผลิตในลักษณะอาชีพเสริม ซึ่งสร้างอุปสรรคต่อการจัดการอย่างมาก นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการจัดการด้านการตลาดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักมากขึ้น ผู้ประกอบการจึงควรมีบทบาทในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และการตลาดทั้งภายในและภายนอกจังหวัด เพื่อขยายตลาดและเพิ่มการรับรู้ของผู้บริโภคให้มากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชนตำบลสวาย อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยสามารถค้นพบการพัฒนา ประกอบด้วย 1) พัฒนาด้านบุคลากร การพัฒนาด้านบุคลากร สมาชิกในชุมชนถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ตลอดจนการที่ชาวบ้านมีความอดทนและพยายามสร้างสิ่งที่มีความหมายต่อการดำเนินกิจกรรม อย่างไรก็ตามชาวบ้านที่เป็นสมาชิกก็ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่ตนเข้าไปเป็นสมาชิกโดยสมาชิกต้องหมั่นติดตามความคืบหน้าขององค์กรและให้ความร่วมมือให้กิจกรรมต่างๆ อาทิ การเข้าร่วมประชุมการร่วมติดตามศึกษาดูงาน หาความรู้ใหม่ ๆ การฝึกอบรมและพัฒนา (Training and Development) อยู่เสมอ พร้อมทั้งร่วมคิดและนำเสนอความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่และมีเป้าหมายเดียวกัน เพราะ “มนุษย์” คือกลไกสำคัญที่ทำให้งานในหน้าที่ต่าง ๆ ขององค์กร สามารถดำเนินไปได้ 2) พัฒนาด้านการบริหารกลุ่ม การบริหารจัดการนี้มีได้เป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจาก

สมาชิกที่เข้าร่วม ควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทนอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามสมาชิกที่ไม่ได้เข้ามาช่วยในสายบังคับบัญชา ก็ยังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จต้องมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ประธานกลุ่มมีความเป็นผู้นำ การยอมรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ จึงทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและบริหารงานได้ 3) พัฒนาด้านการเงินและบัญชี การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนต้องมีการวางแผนการ จัดหาเงิน การใช้จ่ายเงินทุน ให้สอดคล้องกัน วิสาหกิจชุมชนเมื่อมีรายได้จากการประกอบธุรกิจ มีหน้าที่ต้องเสียภาษี และต้องจัดทำบัญชีสมาชิกส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี จึงต้องให้ความรู้ และควรมีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวางระบบบัญชี ในการจัดบันทึกข้อมูล มีการนำเสนอข้อมูลทางการเงินและการตรวจสอบ นอกจากนี้ควรมีการวางแผนการจัดหาเงินทุนจากธนาคาร และจากหน่วยงานภาครัฐในการขอสนับสนุนงบประมาณ โดยมีการจัดทำแผนธุรกิจ เพื่อให้เห็นการดำเนินงานในภาพรวมของกลุ่ม จะส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการการเงินและบัญชีถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความอยู่รอดของวิสาหกิจในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาด้านการเงินที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจหลายประเภท เช่น การหาทุนจากสถาบันการเงินหรือการจัดการเงินทุนหมุนเวียน ปัญหาเหล่านี้มักเกิดจากการขาดการจัดการทางการเงินและบัญชีที่มีระบบภายในองค์กร 4) ในด้านการผลิต การพัฒนากระบวนการผลิตก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจของกลุ่มผู้ผลิต โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาความได้เปรียบและโอกาสในการผลิตสินค้า ซึ่งจะช่วยให้สร้างรายได้ให้กับกลุ่มนั้น ๆ ดังนั้น การมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถเข้าถึงได้ง่ายจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดต้นทุนในการจัดหาวัตถุดิบ นอกจากนี้ ทักษะ ความรู้ และภูมิปัญญาของชาวบ้านและสมาชิกในกลุ่มยังมีส่วนช่วยให้สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพตามมาตรฐานอีกด้วยและที่สำคัญต้องมีการวางแผนการผลิตให้รัดกุม สอดคล้องกับความต้องการของตลาดรวมทั้งมีความเข้าใจถึง กิจกรรมหลัก ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับการผลิต เพื่อจะได้บริหารกิจกรรมเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกิจกรรมหลัก ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับการผลิต เพื่อจะได้บริหารกิจกรรมเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกิจกรรมหลัก ๆ ที่สำคัญเช่น การออกแบบสินค้า (Product Design) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ (Packaging Design) และการสร้างแบรนด์ (Brand) ของตัวเอง เป็นต้น 5) พัฒนาด้านการตลาด การพัฒนาด้านการตลาด ตลาดถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิต การผลิตนั้นแม้จะมีความได้เปรียบในการผลิต อย่างไรก็ตาม หากไม่สามารถค้นหาตลาดที่รองรับผลผลิตที่ผลิตได้ กิจกรรมของกลุ่มจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ โดยทั่วไปแล้ว ตลาดสำหรับผลผลิตที่กลุ่มผลิตมักจะอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นหลัก การดำเนินวิสาหกิจจึงต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารตลาด เพราะงานด้านการตลาด เป็นกระบวนการดำเนินงานและกิจกรรมทุกชนิด ที่เกี่ยวข้องกับการทำให้สินค้าหรือบริการ เปลี่ยนมือจากผู้ผลิต ไปยังผู้บริโภค โดยการดำเนินงานด้านการตลาดนั้น จะประกอบด้วย การแบ่งส่วนตลาด (Market Segmentation) เมื่อสามารถแบ่งตลาดออกเป็นส่วน ๆ ได้แล้ว ก็จะต้องทำการกำหนดเป้าหมาย (Market Target) หลังจากนั้น จึงทำการกำหนดตำแหน่งทางการตลาด (Market Positioning) และกำหนดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตลาด มาให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน 6) พัฒนาด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนา กลุ่ม โดยกลุ่มจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องมีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน ระหว่างผู้นำ สมาชิกและระหว่างกลุ่มหรือบุคคลองค์กร นำความรู้ข่าวสารใหม่ๆมาแลกเปลี่ยน และสามารถนำไปปรับใช้กับกลุ่ม โดยเฉพาะการเพิ่มสมาชิกคนรุ่นใหม่เข้ามา ช่วยในการเรียนรู้สิ่งที่ทำหายทางด้านการตลาดออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ทันต่อยุคสมัย จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีความยั่งยืนต่อไปได้ สำหรับหลักของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น ผู้วิจัยได้นำหลักของการบริหาร ธุรกิจ มาเป็นแนวทางในการบริหารกิจการของวิสาหกิจ

ชุมชน โดยมีหลักการบริหาร ประกอบด้วย 1) H Human Management เนื่องจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนั้น จำเป็นต้องใช้แรงงาน ซึ่งแรงงานนั้นเป็นแรงงานในชุมชน จึงจำเป็นต้องคัดเลือกสมาชิกที่มีอุดมการณ์เดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ต้องมีการฝึกอบรมอยู่เสมอ เพราะประสิทธิภาพของธุรกิจส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับคุณภาพของบริหารและสมาชิกขององค์กรนั้นๆ สอดรับกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นเรื่อง “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” 2) M Marketing Management เป็นการดำเนินงานของธุรกิจ ที่ผู้ประกอบการ จำเป็นต้องสร้างความพึงพอใจสูงสุด ให้เกิดกับผู้บริโภค เพื่อให้ธุรกิจ สามารถจำหน่ายสินค้าได้ โดยความพึงพอใจ จะเกิดได้จากตัวสินค้า ราคา ความสะดวกสบายในการซื้อหาสินค้า รวมถึงการส่งเสริมการตลาด เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าเพิ่มขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ 3) P Product Management เป็นการตัดสินใจของผู้ประกอบการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ตั้งแต่การออกแบบสินค้าและบริการ การเลือกที่ตั้ง การวางแผนการผลิต การดำเนินการผลิตและการตรวจสอบคุณภาพของสินค้า เพื่อให้ธุรกิจ มีสินค้าที่ดีมีคุณภาพ ในต้นทุนการผลิตที่ต่ำที่สุด 4) F Financial Management ในการดำเนินงานของธุรกิจนั้น จำเป็นต้องใช้เงินทุนเพื่อไปดำเนินการผลิตสินค้าและจัดกิจกรรมอื่นๆ ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจ จึงจะต้องตัดสินใจกำหนดความต้องการเงินทุน การเลือกแหล่งที่มาของเงินทุน พิจารณาถึงต้นทุนของเงินทุนที่นำมาใช้ รวมถึงการพิจารณาการลงทุนในโครงการต่างๆ เพื่อให้ธุรกิจมีสภาพคล่องในการดำเนินงานและเพื่อให้ธุรกิจได้รับผลตอบแทนที่ดี ที่สุดจากการลงทุนสำหรับขั้นตอนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาชุมชนตำบลสวาย อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการพัฒนา 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 รวมกลุ่มก่อตั้ง ก่อนจะเริ่มดำเนินการวิสาหกิจชุมชนนั้น จะต้องรวมกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกในชุมชน มีอุดมการณ์ ความคิดและมีเป้าหมายเดียวกัน อย่างน้อย 7 คนขึ้นไป เพื่อก่อตั้งจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งดำเนินการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวในชุมชน ขั้นที่ 2 รวมพลังบริหาร วิสาหกิจชุมชนต้องมีการร่วมกันกำหนดโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ กฎเกณฑ์ และระเบียบต่างๆในการเป็นสมาชิก รวมถึงการจัดสรรปันส่วนผลกำไรให้ชัดเจน มีความโปร่งใสในการบริหาร ตรวจสอบได้ จัดให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาวิสัยทัศน์และการทำงานของกลุ่มให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร ขั้นที่ 3 ประสานเครือข่าย ปัจจุบันเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากรัฐบาลเริ่มเล็งเห็น ความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและเป็นการพัฒนา โดยให้มีการเกื้อกูลกันระหว่างวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกันในด้านของงานกิจกรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลกันในหลาย ๆ ด้าน อีกทั้งยังเป็นการช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนที่เกิดใหม่ หรือวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหา ให้เกิดการพัฒนาและสามารถดำเนินงานต่อไปได้โดยได้รับคำปรึกษาจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จหรือผ่านการประเมินในระดับดีขึ้นไป ขั้นที่ 4 ขยายการตลาด ผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมีแนวทางในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการโดยเกิดจากการเปรียบเทียบถึงคุณประโยชน์ ในการใช้งาน ราคา การเข้าถึงได้สะดวก รวมไปถึงผลกระทบที่ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เรานั้นมีต่อตนเองและสังคม ดังนั้นการตลาดเพื่อความยั่งยืน จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อ สามารถตัดสินใจได้ว่า ควรจะสนับสนุนสินค้าและบริการนั้นนั้นหรือไม่ สำหรับผู้บริโภคทั่วไปแล้วถือเป็นคุณค่าอีกส่วนหนึ่งที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ ฉะนั้นการขายตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ตลาดสินค้าออนไลน์ ถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ให้กับผู้บริโภค ขั้นที่ 5 ตลาดประชาสัมพันธ์ ในยุคเศรษฐกิจปัจจุบัน ธุรกิจที่จะอยู่รอดได้ นอกจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้าได้มาตรฐานแล้ว การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์หรือการโฆษณาสินค้า เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคเทคโนโลยีไร้พรมแดน การนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ การนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ ๆ แปลก ๆ แหวกแนว

สามารถดึงความสนใจลูกค้าให้เข้ามาดูเป็นจำนวนมากย่อมได้เปรียบ เช่น การขายสินค้าผ่านการไลฟ์สด ทำคลิปลงในโปรแกรมติ๊กต็อก ฯลฯ เป็นต้น ขั้นที่ 6 นางองค์กรยั่งยืน วิสาหกิจชุมชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การประกอบการของวิสาหกิจชุมชนจึงต้องผ่านกระบวนการทางสังคมของคนในชุมชน ซึ่งเป้าหมายหลักคือการทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดหลักการ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ให้ความสำคัญต่อการรวมกลุ่มของชาวบ้าน บนพื้นฐาน ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไข ความรอบรู้ คู่คุณธรรม เป็นหลักในดำเนินธุรกิจ ถ้าปฏิบัติได้ตามนี้ เชื้อมั่นเหลือเกินว่า “วิสาหกิจชุมชน” มีความมั่นคงยั่งยืนอย่างแน่นอน สำหรับหลักธรรมที่นำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลัก “อปริหานิยธรรม” เป็นหลักธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว ประกอบด้วย 1) ควรจัดประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ 2) ร่วมกันประชุมอย่างพร้อมเพรียง พร้อมกันสิ้นสุดการประชุม และร่วมกันทำกิจกรรม 3) ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ ไม่ล้มล้างสิ่งที่ทำร่วมกัน 4) เคารพนับถือกัน ให้เกียรติกัน 5) เคารพให้เกียรติสตรีเพศ 6) เคารพในสิ่งที่ควรเคารพรวมถึงเคารพกติกา 7) สืบสานรักษาต่อยอดสิ่งที่ดีอยู่แล้ว การประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เราทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ทัน่วงที นอกจากนี้ยังทำให้ความสัมพันธ์ในกลุ่มเป็นไปในทิศทางที่ดี มีการพูดคุยกันด้วยเหตุด้วยผล นำเสนอความคิดในทางสร้างสรรค์ มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างลงตัว สมาชิกทุกคนก็มีความสุขดังคำที่ว่า “กินอิม นอนอุน ทุนมี หนีหมัด สดชื่นใจ” ท้ายที่สุดสันติภาพก็จะเกิดขึ้นในชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืนสืบไปสอดคล้องกับ Kookhonthod, Mapitjan, Klomklandum, and Banrai (2020) พบจากผลการวิจัยการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบละระหาน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สรุปความได้ว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบละระหาน มีการดำเนินงานที่เป็นระบบมีการจัดตั้งศูนย์กลางการผลิตเพื่อควบคุมตรวจสอบและรับประกันคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกมีความรับผิดชอบเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม สมาชิกในกลุ่มมีทักษะความชำนาญในการ ทำงานเป็นอย่างดี มีอุดมการณ์และทัศนคติไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนาการแปรรูปกล้วยตำบละระหาน มีความเข้มแข็งจนสามารถพึ่งตนเองได้ และสอดคล้อง Senjanthitchai (2017) พบจากการวิจัยปัญหาด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี สรุปความได้ว่า สภาพปัญหาการตลาดวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ด้าน อาจเนื่องมาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารเป็นกลุ่มชาวบ้าน ไม่มีประสบการณ์ในการค้าขายหรือการทำการตลาดมาก่อน วัตถุประสงค์ส่วนมากมาจากท้องถิ่นที่มีตามฤดูกาล

สรุป

จากสภาพปัญหา บริบท ความจำเป็นต้องการ และแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน เมื่อนำหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนมาปรับใช้ เพื่อพัฒนาและนำเสนอการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี กรณีศึกษาชุมชน ตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ จึงทำให้เกิดเป็นโมเดล ที่ใช้ในการพัฒนาเรียกว่า HMPF Model

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรมีนโยบายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน โดยสร้างการเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจ มีแผนการพัฒนาและงบประมาณในการพัฒนาผู้นำชุมชนในการยกระดับวิสาหกิจชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการขับเคลื่อนการทำวิจัยในครั้งต่อไปด้วยการพัฒนาเด็กเยาวชนในการสร้างอาชีพ สามารถสร้างได้รายได้ด้วยสัมมาชีพ โดยการพัฒนาตั้งแต่เด็กเยาวชนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดความยากจน

References

- Budsitha, P. (2017). Developing Marketing Strategies Based on the Philosophy of Sufficiency Economy for Community Enterprises in Kamphaeng Phet Province. *Proceedings of the 6th National Academic Conference, Academic Management Science 2017: Research in the Era of Thailand 4.0*.
- Department of Agricultural Extension, Community Enterprise Promotion Division, Community Enterprise Information System. (2021). *Report on Comparative Statistics of Community Enterprises and Members Nationwide*. Retrieved May 17, 2024, from http://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id=17
- Kookhonthod, W., Mapitjan, N., Klomklandum, I., & Banrai, N. (2020). Development of Community Enterprises towards Success: A Case Study of the Banana Processing and Development Group, Tambon Rahan, Bueang Samakkhi District, Kamphaeng Phet Province. *Academic Conference Report 178. Community, Local Development, and National Society (CSD Relationship) Conference, 19th "Innovation for Sustainable Development"* at Thammasat University, Lampang Campus.
- Monaraks, V., Phramaha Hansa Dhammahaso, & Phra Pramote Vatagovito. (2020). Sustainable Community Enterprise Development by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Sawai Community, Prang Ku District, Sisaket. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(5), 1721-1735.
- Nakreung, D., Wattanayunyong, S., & Lekawitjit, N. (2017). Factors Influencing the Performance of Community Enterprises in Yala Province. *Srinakharinwirot Research and Development Journal of Humanities and Social Sciences*, 9(2), 69-77.
- Office of the Special Commission for the Coordination of Royal Projects (Office of the S.C.R.P.). (2021). *Sufficiency Economy: Royal Speech*. Retrieved May 17, 2024, from <http://km.rdpb.go.th/Knowledge/View/74>
- Phramaha Hansa Dhammamahaso (Nithibunyakorn). (2004). *Conflict Management Models Based on Buddhist Peace Methods: A Case Study of the Mae Tachang Watershed, Chiang Mai Province*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

- Senjanthichai C. (2017). Guidelines for the Development of Community Market for the Processed Food Producer Group, Banphue District, Udon Thani Province. *Udon Thani Rajabhat University Academic Journal*, 5(2), 19-34.
- Supawong, P. (2011). Factors Related to the Strength of Community Enterprise Management in Wiang Nong Long District, Lamphun Province. (Master's Thesis). Maejo University. Chiang Mai.